

FARZAND TARBIYASIDA URF-ODATLARNING O'RNI*Sabirova Mavluda**Ajiniyoz nomidagi NDPI, Pedagogika kafedrası katta o'qituvchisi***Kalit so'zlar:** Farzand, urf- odat, tarbiya, oila, ota- ona, barkamol shaxs.**Ключевые слова:** Ребенок, традиция, воспитание, семья, родители, всесторонне развитая личность.**Key words:** Child, tradition, upbringing, family, parents, comprehensively developed personality.**Annotatsiya:** Ushbu maqolada oilada farzand tarbiyasida urf- odatlarning o'rni, ularni farzand tarbiyasiga ta'siri haqida bayon etilgan.**Аннотация:** В данной статье описывается роль традиций в воспитании детей в семье и их влияние на воспитание детей.**Annotation:** This article describes the role of traditions in raising children in the family and their influence on raising children.

Oila shunday makonki, unda hayotning davomiyligini ta'minlovchi shaxs shakllanadi. Etnik madaniyat, axloqiy-ma'naviy qadriyatlarimiz, urf-odatlarimiz saqlanadi. Bilamizki, oila tarbiya o'chog'i bo'lib, ma'naviy yetuk bo'lsagina jamiyat tayanchiga aylanadi. O'zbek oilalarida bolalarga yoshligidanoq milliy urf-odatlar, an'analar singdiriladi va shu omillar asnosida tarbiyalanadi.

Oilaviy ijobiy an'analarni bajarish jarayonida katta yoshdagi kishilarning namunasi yoshlarni o'ylashga, fikrlashga, ijtimoiy hayotni tushunishga majbur etadi. Chunki an'analar ma'naviy omillar sifatida bolaga hayotning u yoki bu jabhasida qanday yaxlit tadbir qo'llash, o'zining yoki boshqalarning xulqiy muammosini baholashga yordam beradi.

Yangi tavallud topgan bolaning qulog'iga ota-bobolarimiz avval mulla chaqirib azon aytirganlar. Azon aytilganda bolaning qulog'i ochilgan, ismi ilk bor chaqaloqning o'z qulog'iga singdirilgan. So'ng ularning chillasi – kichik chilla va katta chilla o'tkaziladi. Qirq kunlik katta chillasi chiqqandan so'ng beshikka belash marosimi o'tkaziladi.

Tavallud topgan bosh farzand bo'lsa, bozordan beshik sotib olishadi. Beshik ajdodlarimiz kashfiyotlari orasida alohida san'at darajasiga ko'tarilgan. Bola bor joyda alla aytilishi tabiiy hol. Onalar qadimdan o'z bolalari tepasida kecha kunduz alla aytib kelishgan. Alla insonda, ong qatlamlarida bir umr mungli, xazin, nurli qo'shiq bo'lib saqlanib qoladi.

Qadimdan ota-bobolarimiz boshqa odatlar qatori ism qo'yish odatini ham asrab-avaylab kelishgan. Ota-onalarning islomiy farzi o'z farzandlariga munosib ism topib

qo'yishdan iboratdir. Udumga ko'ra avvallari ism tug'ilgan bolani qaysi urug'dan, qanday sulolaning nechanchi avlodi ekanligi, uning tavallud topgan vaqti, joyi, bola tanasidagi alohida belgilarga qarab "kitob ko'rib" qo'yilgan. Qishloq yoki mahallaning kekxa, o'qimishli kishilari ism qo'yish huquqiga ega bo'lganlar. To'g'ri ism olgan o'g'il-qiz, ota-onaning, avlodning davomchilari bo'lib xizmat qilishligini talab qilishadi.

Masalan, o'g'il bolalar ota kasbini olib uni davom ettirsa, qizlar milliy urf-odatlarimizdan kashtado'zlik, do'ppi tikish kabi hunarlar farzandlarga o'rgatib boriladi. Bunday urf-odatlar farzandlarga to'g'ri singdirilsa, ularda axloqiy-ma'naviy fazilatlar kamol topadi. Bu eru-xotinning ikki vujudning qo'shilishidan iborat bo'lgan ittifoqdan tashkil topadi. Oila urf-odat, rasm-rusum hamda an'analarni saqlaydigan, shu bilan birga komil shaxs tarbiyalab jamiyatga qo'shadigan makon.

Oilada farzand katta bo'lgani sayin jamiyatga qo'shib boradi. Shu bilan birga bir vaqtning o'zida, farzandni ota-ona oldidagi burchini bajarish jamiyatga kerakli shaxs bo'lish o'z-o'zidan bo'lmaydi. Buning uchun ota-ona oila sharoitida milliy an'ana va rasm-rusumlarga tayangan holda voyaga yetayotgan bolaga va uning ongiga insoniy, tarbiyaviy, axloqiy fazilatlarni singdirib boradi.

Farzandlar tarbiyasida oilada milliylikni, milliy urf-odatlarni shakllantirish zarur. Zeroki oldin ota-ona shu milliy urf-odatlar bilan tarbiyalangan bo'lishi kerak. Shu o'rinda A.Avloniyni quyidagi so'zlarini keltirib o'tishimiz lozim. "Tarbiya bizlar uchun yo hayot, yo mamot, yo falokat, yo halokat, yo saodat masalasidir" degan edi. Demak, biz bola tarbiyasida nihoyatda ehtiyot bo'lishimiz darkor. Buning uchun biz asrlar davomida sayqallangan urf-odatlarimizga murojaat qilsak farzandlarimiz jahondagi eng noyob tarbiyali, ilmiy farzandlardan bo'lib yetishadi. Bilamizki bizda hayo, ibo singari milliy an'analimiz bor. Bunda biz oila muhitida otaga tik boqmaslikni, oila boshlig'i kelmasdan oldin taom yeyilmasligi bundan tashqari bizning ko'plab milliy urf-odatlarimizni jahon ahli xavas qilgudek qadriyatlarimiz mavjud. Shuning uchun biz oilada bola tarbiyalashda ana shunday urf-odatlarni chetlab o'tmasligimiz zarur.

Darhaqiqat, xalqimiz oilalarining barkamol avlodni tarbiyalashda o'rni benihoya katta. Bu yerda asrlar davomida shakllanib kelgan milliy an'analarni urf-odatlar, ota-onalar va bolalarning o'zaro hamkorligi va hurmati qarindoshlarni bir-biriga yordam qo'lini cho'zishi, bolalar haqida g'amxo'rlik qilishda yoshlar uchun mustahkam ishonchli muhitni yaratilishi, oilaviy pokizalik talablarini saqlanishi kabi urf-odatlar o'sib kelayotgan yosh avlod ma'naviyati va axloqi uchun negiziga aylandi, maishiy-madaniy turmushning asosiy tushunchalari va qoidalari xalqimizning urf-odatlari marosimlari va rasm-rusumlari mustahkam qo'rg'ondek saqlanib qoladi va avlodan-avlodga yetkazib beriladi. Oilada yetuk va barkamol shaxsni tarbiyalashda ota-ona milliy urf-odatlarni qo'llashni bilmog'i kerak.

Demakki, urf-odatlarimiz oilada farzandlarimizni barkamol bo'lib o'sishiga hissa qo'shar ekan, ba'zilar bunday odatlarni eskilik sarqiti deb ataydilar. Ana shunday oilada tarbiya topayotgan bolalar o'z ota-onalarini hayoti davomida hurmat qiladi va jamiyatga fidoiy shaxs bo'la oladi deb kim kafolat bera oladi? Zeroki, bunday bo'lmasligi uchun milliy urf-odatlarimizni tugal ma'nosini tushunib yetgan bolalar tarbiyasida keng qo'llay olsak bizlar o'zimiz uchun porloq kelajak yaratamiz. Jamiyatga ega ma'naviy yetuk insoniylik tuyg'ulariga ega shaxs yetkazib beramiz.

Hulosa o'rnida shuni aytishimiz lozim, hozirgi kunda sog'lom aqlli, bilimli, tashabbuskor fidoiy ma'naviyatli urf-odatlarga hurmat bilan qaraydigan yoshlarni – barkamol avlodni tarbiyalashni oilada yana ham keng astoydil olib borish davr talabidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. A.Avloniy. "Turkiy Guliston yoxud axloq". T.: "O'qituvchi" -1992, 14-b
2. Hasanboeva O., Holiqov D., Toshpo'latova Sh.K., Nurmatova N.Sh. va boshq. Oila pedagogikasi. –T.: Aloqachi, 2007. – 382 b.
3. Xalmatova M. Oilaviy munosabatlar madaniyati va sog'lom avlod tarbiyasi. –T.: O'zbekiston, 2000. -216 b.